

Απαντα του Αριστοτέλη στα νέα ελληνικά

Ετοιμοι οι δύο πρώτοι από τους 22 τόμους

Της **ΧΡΙΣΤΙΝΑΣ ΣΑΝΟΥΔΟΥ**

Κρίνοντας από τη συχνότητα των αναφορών στο αρχαιοελληνικό παρελθόν, ένας ανυποψίαστος επισκέπτης από το εξωτερικό εύκολα θα συμπεράνει ότι οι σύγχρονοι Έλληνες έχουν βαθιά γνώση της πολιτισμικής τους κληρονομιάς. Στους πιο εξοικειωμένους με την εγχώρια πραγματικότητα, το γεγονός ότι ο μέσος Νεοέλληνας ουσιαστικά δεν έχει πρόσβαση στο πλήρες έργο του Αριστοτέλη μπορεί και να μην προκαλεί ιδιαίτερη έκπληξη. Πρόκειται πάντως, για ένα τεράστιο κενό, το οποίο φιλοδοξεί να καλύψει μία ομάδα πανεπιστημιακών και ερευνητών διεθνούς κύρους, μεταφράζοντας εκ νέου τα άπαντα του μεγάλου φιλοσόφου στα νέα ελληνικά και πλασιώνοντας τα κείμενα με εύληπτες επεξηγηματικές σημειώσεις. Ο δύο πρώτοι από τους 22 συνολικά τόμους αναμένεται να κυκλοφορήσουν τον επόμενο μήνα από τις εκδόσεις «Νήσος» της Εταιρείας Μελέτης των Επιστημών του Ανθρώπου, ενώ οι υπόλοιποι θα εκδίδονται σταδιακά μέσα στα επόμενα χρόνια. Την ευθύνη της έκδοσης έχει ο Γεράσιμος Κουζέλης, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών,

Μία ομάδα πανεπιστημιακών και ερευνητών διεθνούς κύρους μεταφράζει το έργο το οποίο υλοποιείται με την οικονομική υποστήριξη του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος.

και την επιστημονική διεύθυνση οι Βασίλης Κάλφας και Παντελής Μπασάκος, καθηγητές στο ΑΠΘ και το Πάντειο Πανεπιστήμιο αντίστοιχα. Το έργο υλοποιείται με την οικονομική υποστήριξη του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος - ο μοναδικός φορέας, που φαίνεται ότι αναγνώρισε εξ αρχής τη σημασία ενός τέτοιου εγχειρήματος.

«Μέχρι τώρα το πανεπιστήμιο αναφερόταν στον Αριστοτέλη χωρίς όμως πραγματικά να υπάρχει μια υποδομή», υπογραμμίζει ο Γεράσιμος Κουζέλης, εκφράζοντας τον προβληματισμό του για την έλλειψη ουσιαστικής ερευνητικής παιδείας στη χώρα μας. «Ενώ έχουμε αυτή τη "μανία" αναφοράς στα αρχαία ελληνικά, η σοβαρή ενασχόληση δεν υπάρχει» συνεχίζει, υποστηρίζοντας ότι ένα τέτοιο έργο κανονικά θα έπρεπε να αποτελεί ευθύνη ενός πανεπιστημιακού φορέα, και όχι ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Ανάλογη άποψη εκφράζει και ο Βασίλης Κάλφας: «Οι μεταφράσεις που κυκλοφορούν είναι άγιες - κάποιες είναι καλές, οι περισσότερες είναι πολύ κακές, με αποτέλεσμα κάποιος που θέλει να διαβάσει Αριστοτέλη να πρέπει να ξέρει μία ξένη γλώσσα ή πάρα πολύ καλά αρχαία. Αλλά τόσο καλά ώστε να μπορεί να προσεγγίσει από το πρωτότυπο τον Αριστοτέλη είναι μάλλον... αδύνατον».

Απώτερος στόχος είναι η δημιουργία ενός χρηστικού εργαλείου για φοιτητές και ερευνητές, αλλά και για το ευρύ κοινό, που ενδιαφέρεται για το έργο του Αριστοτέλη. Επομένως, η διγλωσση έκδοση συνοδεύεται από εισαγωγή, σχόλια και σημειώσεις παρακολούθησης του κειμένου, καθώς και πλήρες γλωσσάρι και ευρετήριο ονομάτων. «Δεν κάνουμε ερευνητική δουλειά στα πρωτότυπα των κειμένων», αναφέρει ο κ. Κουζέλης.

«Δεν ψάχνουμε αν κάτι έχει ορθώς ονομαστεί αυθεντικό ή όχι, ούτε -παρά το γεγονός ότι δεν μπορούμε να το αποφύγουμε πλήρως- αν κάποια εκδοχή, όπως έχει δημοσιευτεί, είναι ορθότερη από κάποια άλλη». Ωστόσο, όλες οι αποφάσεις λαμβάνονται με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία και κατόπιν σύζήτησης με τα πιο πεπειραμένα μέλη της ομάδας. Εκτός από κλασικά αριστοτελικά έργα, τα Απαντα θα περιλαμβάνουν και κείμενα ελάχιστα γνωστά στο ευρύ κοινό, όπως τα «Βιολογικά», μία περιγραφή όλων των έμβιων όντων -ενδεχομένως και ορισμένων που δεν υπάρχουν πια, ή δεν υπήρξαν ποτέ-, η οποία έχει μεταφραστεί ελάχιστα μέχρι σήμερα.

Την ομάδα εργασίας, η οποία συγκροτήθηκε πριν από περίπου τέσσερα χρόνια, απαρτίζουν σημαντικοί αριστοτελικοί και καθηγητές από ιδρύματα ολόκληρης της χώρας, μεταξύ των οποίων οι Παύλος Καλλιγιάς (Παν. Αθηνών), Άννα Μίσσιου (Παν. Κρήτης), Νίκος Αυγελής (Παν. Θεσσαλονίκης), Κατερίνα Ιεροδιακόνη (Παν. Αθηνών), Παρασκευή Κοτζιά (Παν. Θεσσαλονίκης), Χλόη Μπάλλα (Παν. Κρήτης) και Σπύρος Ράγκος (Παν. Πατρών). Προκειμένου να εξασφαλιστεί η συνοχή του αποτελέσματος, αλλά και να επιτρέπεται η ανταλλαγή γνώσεων και ιδεών, οι μεταφραστές συμμετέχουν σε ένα διαρκές επιστημονικό σεμινάριο, όπου συζητούν και εξετάζουν δείγματα από τη δουλειά του καθενός. Σύμφωνα με τον υπεύθυνο της έκδοσης, «αυτό βοηθάει κυρίως τους πιο ειδικούς, που δεν έχουν την πλήρη εικόνα του έργου, ή και τους νεότερους συναδέλφους που δεν έχουν την πείρα και τη διεθνή εμπειρία των συζητήσεων για τις αναφορές των αριστοτελικών όρων».

Μία από τις σημαντικότερες προκλήσεις, που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι μεταφραστές, είναι οι αλλαγές στη σημασία και χρήση των λέξεων από τα χρόνια του αρχαίου φιλοσόφου μέχρι σήμερα, όπως και το γεγονός ότι ορισμένες έννοιες εισάγονται για πρώτη φορά από τον Αριστοτέλη. Σε κάποιες περιπτώσεις, υπάρχουν αποκλίσεις μεταξύ των ξενόγλωσσων μεταφράσεων, ενώ ακόμα και οι ερμηνείες γνωστών θεωρητικών δεν είναι πάντοτε σωστές. Εξαιτίας της δυσκολίας του εγχειρήματος, το έργο αναμένεται να συνεχιστεί για άλλα τέσσερα χρόνια, υπερβαίνοντας την επταετία, που προβλεπόταν στο αρχικό χρονοδιάγραμμα. «Αν δεν γίνει καλή δουλειά, δεν έχει νόημα να βγει. Και είναι μερικά κείμενα, τα οποία είναι από τα πιο δύσκολα κείμενα της ιστορίας της φιλοσοφίας», τονίζει ο κ. Κάλφας. Μολονότι φιλοδοξία των συντελεστών δεν είναι να δημιουργήσουν ένα... μπεστ σέλερ, η μέχρι στιγμής πορεία των κλασικών κειμένων στην Ελλάδα δείχνει ότι υπάρχει ενδιαφέρον από πλευράς του αναγνωστικού κοινού. «Το σημαντικό είναι ότι αυτά τα βιβλία μένουν, δεν εξαντλούνται από τους πάγκους των βιβλιοπωλείων μετά από δύο χρόνια. Ίδιος αν ολοκληρωθεί η σειρά, θα είναι μια δουλειά που θα μείνει».

Ο πρώτος («Περί Ερμηνείας» σε μετάφραση-επιμέλεια Παύλου Καλλιγιά) και ο έβδομος («Περί γενέσεως και φθοράς» σε μετάφραση-επιμέλεια Βασίλη Κάλφα) κατά σειρά τόμος της σειράς υπολογίζεται ότι θα βρίσκονται στα ράφια των βιβλιοπωλείων τον Οκτώβριο. Ακολουθούν άλλα 19 βιβλία, εκ των οποίων το τελευταίο είναι λεξικό βασικών αριστοτελικών όρων.